

УДК 070:070.1:070.423

Башманівська Любов Андріївна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри світової літератури та методик викладання філологічних дисциплін
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна
ORCID ID 0000-0001-7152-3691
lyubov_andreevna11@ukr.net

Башманівський Валерій Іванович

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри видавничої справи, редагування, основ журналістики та філології
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна
ORCID ID 0000-0001-8589-6077
lyubov_andreevna11@ukr.net

Шевцова Лариса Станіславівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри світової літератури та методик викладання філологічних дисциплін
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна
ORCID 0000-0002-6343-782X
lshvtsova@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

Анотація. У статті зроблено спробу дослідити проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх журналістів як важливого показника професійної підготовки висококваліфікованих фахівців. Розкрито сутність поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність журналіста», його актуальність у сучасному інформаційному суспільстві; висвітлено наукові погляди на означену проблему; доведено важливість і необхідність формування інформаційно-комунікаційної компетентності в процесі професійної освіти майбутніх працівників мас-медіа. Визначено ІК-компетентність журналіста як здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності; уміння з різних джерел здобувати інформацію, критично її оцінювати, аналізувати, відтворювати й передавати іншим; здатність на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, що стосується професійної діяльності; уміння успішно працювати в інформаційному середовищі й брати активну участь у житті суспільства. Розроблено на основі аналізу науково-методичних праць і власного досвіду педагогічної роботи модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів-журналістів, де виокремлено мету, основні цільові напрями, засоби та способи навчання, результат, а також виділено структурні компоненти ІК-компетентності, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний, функціонально-цільовий, поведінковий, рефлексивно-проектувальний та оцінний компоненти. Наголошено, що основним завданням у процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх медійників є підготовка до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства, до активної участі в суспільному житті, що передбачає розвиток їхніх креативних здібностей, здатність до самореалізації та творчого самовираження.

Ключові слова: компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; інформаційна культура; інформаційне суспільство; професійна діяльність.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується активними змінами в глобалізованому світовому інформаційному просторі, створенням нових

інформаційних технологій, стрімким розвитком системи мас-медіа. Ці тенденції свідчать про перехід до інформаційного суспільства, до широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зокрема Інтернет-технології, мультимедійних програмних засобів, електронних посібників і підручників, смартфонів та ін. Володіння інформаційно-комунікаційними технологіями є одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти як загальноосвітньої, так і вищої школи.

У період такого динамічного розвитку ІКТ актуальним постає питання формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІК-компетентності) майбутніх фахівців, зокрема журналістів, як складової справжнього професіоналізму. Нині зростають вимоги суспільства до професії працівників мас-медіа, відтак і до професійної підготовки спеціалістів у галузі журналістики. Сучасне суспільство потребує компетентної особистості, яка зможе брати активну участь у розвитку освіти, науки, культури, економіки, швидко приймати рішення, активно діяти, самовдосконалюватись і розвиватись впродовж усього життя. Від можливості орієнтуватися в сучасному інформаційному суспільстві, швидко здобувати, використовувати, а також передавати інформацію залежить успішна професійна діяльність мас-медійних працівників. Тому формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців у галузі журналістики займає вагоме місце в нинішньому мас-медійному просторі, адже без сучасних ІКТ і засобів телекомунікації, завдяки яким відкриваються зовсім інші можливості спілкування, здобуття освіти, неможливо уявити сучасне інформаційне суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування ІК-компетентності присвячували дослідження В. Биков, В. Бубнов, Н. Гендина, О. Глазунова, А. Гримаська, А. Гуралюк, А. Гуржій, М. Жалдак, С. Зайцева, О. Кузьмінська, М. Лещенко, С. Литвинова, Н. Морзе, О. Науменко, О. Овчарук, О. Спирін, Н. Сороко, Л. Тимчук, Ф. Уваров, С. Шевчук та інші. У сфері журналістики багато науковців приділяло увагу питанню професійної компетентності, зокрема формуванню інформаційної компетентності майбутніх фахівців видавничої справи та редагуванню за допомогою інтерактивного методу навчання Case-study вивчала Ю. Билина, формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань досліджував І. Чемерис, професійну компетентність фахівців із журналістики та інформації досліджувала Я. Фруктова, питанням сутності компетентності майбутнього фахівця-медійника з видавничої справи та редагування займався Д. Відоменко, умови формування професійних компетенцій майбутніх журналістів у галузі електронних медіа досліджувала С. Шевчук та ін. Учені наголошують на важливості формування ІК-компетентності, вважаючи її ключовою для журналістської професії, оскільки сучасний журналіст є творчим працівником, який професійно отримує інформацію й готує її до оприлюднення в ЗМІ. А з розвитком ІКТ змінюються й вимоги до фахівців цієї галузі. Адже сьогодні активно розвивається інтерактивність традиційних і «нових медіа», створюються онлайн версії друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації: сайти газет і журналів, онлайн радіо, Інтернет-телебачення, блогінгові майданчики, активно розвиваються соціальні мережі [2]. Тому означена проблема є надзвичайно актуальною на нинішньому етапі розвитку ІКТ і потребує подальших наукових розвідок.

Метою статті є дослідження проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх журналістів як важливого показника професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, з'ясування сутності означеного поняття та його важливості й актуальності в сучасному інформаційному суспільстві.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

У методиці проведення дослідження використано такі методи наукової роботи: аналіз науково-методичних студій з проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх працівників медіа, спостереження за результатами діяльності для визначення низки структурних компонентів ІК-компетентностей журналістів, узагальнення власного досвіду в системі підготовки фахівців, інтерпретація результатів дослідження.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасних умовах існування інформаційного простору підвищуються вимоги до рівня інформаційно-комунікаційної компетентності спеціалістів різних галузей, зокрема й журналістів. Майбутній фахівець журналістської професії сьогодні повинен володіти сучасними ІКТ і відповідно до тенденцій розвитку інформаційного суспільства вдосконалювати свій професійний рівень. Як вважає Я. Фруктова, «саме ці фахівці в сучасному глобалізованому світі є монополістами головного ресурсу сьогодення – інформації, завдяки чому вони окреслюють межі допустимого й недопустимого, етичного та аморального... продукують та руйнують соціальні стереотипи і, як наслідок, – створюють медіа-картину навколишньої дійсності, прокладають життєві орієнтири для переважної більшості громадян держав, регіонів, континентів...» [10]. Тому ІК-компетентність є однією з ключових у підготовці журналіста й набуває особливої ваги в його професійній діяльності. У зв'язку з цим, при підготовці студентів потрібно орієнтуватися на сучасні тенденції інформаційно-комунікаційного розвитку, робити акцент на оптимальній інформаційно-комунікаційній діяльності з метою виконання поставлених професійних завдань.

Розглядаючи проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх журналістів, звернемося до питання використання ІКТ, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність і ефективність освіти, підготовку молодих людей до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Цього можна досягти, ідеться в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, інформатизацією освіти, спрямованою на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу, запровадженням дистанційного навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій разом із традиційними засобами навчання; випуском електронних підручників, створенням сучасних засобів навчання, які відповідають світовому науково-технічному рівню та ін. [4, с. 20].

На важливості інформатизації освіти (ІО) акцентує увагу В. Биков. Дослідник розглядає процес комп'ютеризації освіти, який є складовою ІО, наголошує на важливості впровадження в систему освіти методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій і створенні на цій основі комп'ютерно орієнтованого інформаційно-комунікаційного середовища. Автор визначає основні складові навчально-виховного процесу, на які впливає впровадження ІКТ навчального призначення, а також сучасні цілі інформатизації освіти [1].

На думку Н. Морзе та О. Глазунової, до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання належать Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання) [3]. Автори вважають, що мережу Інтернет (WWW, електронна пошта, пошукові системи, тематичні каталоги, освітні портали, вікі, блоги) можна використовувати для

організації навчання студентів за різними формами. Наприклад, Інтернет надає можливість швидкого пошуку інформації, корисної з погляду навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання. Студенти виконують завдання на знаходження в Інтернеті принципів, класифікацій, означень, моделей, зображень, правил та ін. Мультимедійні програмні засоби дають змогу інтегрувати текстову, графічну, анімаційну, відео і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дозволяє підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу [3].

Як зазначає С. Шевчук, стрімкий прогрес у сфері засобів комунікації відкриває нові й доступні інформаційні технології, створює можливості для вдосконалення й оновлення засобів поширення інформації. Коли донедавна знання з вебтехнологій долучали до сфери компетенції вузького кола ІТ-спеціалістів, сьогодні це серйозний інструмент у роботі видавця, рекламіста й журналіста [11].

Нинішнє суспільство потребує креативних, ініціативних фахівців, здатних до професійного самовдосконалення й особистісного саморозвитку. У сучасних умовах інформаційного простору актуальною є проблема високого рівня професіоналізму журналістів. Формування основ їхньої підготовки має розпочатися вже з журналістської освіти студентів у вищих навчальних закладах. Цей процес сьогодні не може відбуватися без оволодіння майбутніми журналістами сучасними ІКТ, без засвоєння комп'ютерної грамоти, без формування основ інформаційної культури й відповідно інформаційно-комунікаційної компетентності. У сучасному суспільстві ІКТ є своєрідними способами інформатизації освіти та суспільства, що стрімко ввійшли в життя людей, стали важливою частиною їхнього життя.

Здобуваючи інформацію за допомогою мережі Інтернет, студенти-журналісти повинні вміти зіставляти, синтезувати, аналізувати, планувати, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, що посилюють роль активних методів пізнання та дистанційного навчання. Нині у вищих навчальних закладах збільшено частку самостійної роботи з усіх навчальних дисциплін, зокрема з предметів журналістського фаху. ІКТ забезпечують майбутніх працівників мас-медіа електронними навчальними ресурсами для самостійного опрацювання, завданнями для самостійного виконання, що дає змогу реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента, внести позитивні зміни в традиційну систему освіти, застосовуючи електронні дошки, комп'ютерні навчальні системи, електронні бібліотеки, мультимедійні засоби.

Сучасному журналісту необхідно мати високий рівень інформаційної культури, володіти новітніми ІКТ, уміти застосовувати їх для навчання та роботи, тому важливо формувати інформаційно-комунікаційну компетентність майбутніх працівників медіа. Про це йдеться, зокрема, у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці», де акцентується увага на наданні кожній людині можливості здобувати знання, уміння й навички з використанням ІКТ під час навчання та професійної підготовки.

Отже, застосування сьогодні інформаційно-комунікаційних технологій фактично в усіх сферах людської діяльності спонукає до набуття необхідної ІК-компетентності. У зв'язку з цим надзвичайно актуальною є проблема знаходження способів навчання, що допоможуть здобути певні знання, уміння й навички використання ІКТ для формування компетентності в питаннях медіагалузі. Інтегрування інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальний процес вищої школи охоплює вміння студентів володіти сучасними електронними засобами, новітніми Інтернет-сервісами й використовувати їх на належному рівні, адже популярність цієї мережі, відкритий доступ до комунікації, до необмеженої кількості інформації, яку можна отримати, а відповідно й до здобування нових знань, умінь і навичок сприятиме успішній комунікації в подальшій професійній діяльності.

Цікавим у цьому аспекті, на нашу думку, є посібник «Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору» [9], у якому подано моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності, тенденції впровадження моніторингових досліджень ІК-компетентностей у європейських країнах, зроблено огляд онлайн-ресурсів, що містять цікаві матеріали щодо формування означених компетентностей, їх стандартизації в контексті євроінтеграційних процесів в освітній галузі.

Поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» сьогодні є предметом досліджень багатьох науковців і має чимало трактувань, що зумовлює різні підходи до показників її сформованості. Серед основних завдань досліджень можемо виокремити такі, як з'ясування сутності, структури й змісту інформаційно-комунікаційних компетентностей, визначення сучасних підходів до навчання представників різних галузей у сфері ІКТ, вивчення стану підготовки й використання ІКТ у навчально-виховному процесі різних закладів освіти та ін.

О. Спірін ІК-компетентність, або інформаційно-комунікаційно-технологічну компетентність (ІКТ-компетентність), трактує як підтверджену здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі [7]. Автор здійснює орієнтовний опис індикаторів рівнів ІКТ-компетентностей, з-поміж яких виокремлює початковий рівень, що охоплює розуміння суті й історії розвитку ІК-технологій, характеристику основних професійних задач, розв'язування яких доцільно здійснювати з використанням ІКТ, та відповідні професійні вміння; мінімальний базовий рівень, де спеціаліст має відтворити основні положення теорій ІКТ, описати їх принципи, поняття, функціональні характеристики та продемонструвати знання й уміння розв'язувати професійні задачі; базовий рівень, що передбачає самостійний пошук, аналіз і тлумачення відомостей з ІКТ, правильний їх добір і використання для розв'язування основних професійних задач; підвищений, який охоплює розуміння й використання методів критичного аналізу, критичне узагальнення й розширення знань, уміння розв'язувати професійні задачі підвищеної складності з використанням ІКТ; поглиблений, що передбачає критичну оцінку нових ідей, здатність у галузі ІКТ розв'язувати нестандартні, інноваційні професійні задачі, зокрема з моделювання, проектування, розроблення, впровадження; дослідницький, що проявляється в засвоєнні й демонструванні новітніх методів незалежного дослідження, здатністю розв'язувати інноваційні професійні задачі теоретичного й практичного характеру в галузі ІКТ, зокрема з моделювання, проектування, розроблення, впровадження, налагодження нових інформаційно-комунікаційних технологій та управління ними [7].

Деякі дослідники (М. Дагмані, Б. Юссефа, В. Уваров) наголошують на тому, що інформаційно-комунікаційна компетентність – це сукупність знань, умінь і ставлень, що застосовуються для використання інформаційних і комунікаційних систем, разом із засобами, і, особливо, здатність здійснювати вебдизайн, розробляти презентації, використовувати графічні програми, відомості онлайн-бібліотек, веббраузерів, програми Word та ін [8, с. 7].

Розглядаючи ІК-компетентність як таку, що лежить у межах категорії «інтерактивне використання засобів», О. Овчарук виокремлює такі ключові компетентності: здатність інтерактивно застосовувати мову, символіку, тексти; здатність використовувати знання (інформаційна грамотність); здатність застосовувати (нові) інтерактивні технології [5, с. 10]. Дослідниця вважає, що ІК-компетентність – це компетентність, що передбачає здатність людини орієнтуватися в інформаційному просторі, оперувати даними на основі використання сучасних ІКТ відповідно до потреб

ринку праці та для ефективного виконання професійних обов'язків. Ця категорія має також містити такі елементи, як ціннісні орієнтації, тобто критичний погляд і критичний аналіз відомостей та даних, що складають зміст, отриманий з різних джерел і за допомогою ІКТ [5, с. 11].

На думку О. Спіріна та О. Овчарук, ІК-компетентність охоплює свідоме й критичне застосування технологій інформаційного суспільства для роботи, навчання, відпочинку й спілкування і побудована на застосуванні базових інформаційно-комунікаційних навичок: використання комп'ютерів для доступу, накопичення, вироблення, представлення та обміну даними й відомостями, а також для спілкування, участі в спільнотах через мережу Інтернет [6, с. 46-47].

Дослідниця Я. Фруктова особливого значення в професійній освіті журналістів надає ключовим компетенціям, як-от: соціальна, тобто здатність брати на себе відповідальність, проявляти толерантність до різних етнокультур і релігій; комунікативна компетенція, що визначає володіння технологіями усного й писемного спілкування різними мовами, зокрема й комп'ютерного програмування; соціально-інформаційна компетенція, що характеризує володіння інформаційними технологіями; когнітивна компетенція, тобто готовність до постійного підвищення освітнього рівня, здатність самостійно здобувати нові знання й уміння, здатність до саморозвитку; спеціальна компетенція – підготовленість до самостійного виконання професійних дій, об'єктивної оцінки результатів професійної діяльності. Автор вважає, що ці компетенції мають стати базовими для формування професійної компетентності майбутніх фахівців з журналістики та інформації й забезпечити можливість досягнення ними професійного акме [10].

Як бачимо, питання ІК-компетентності є досить актуальним на сучасному етапі розвитку інформаційної освіти. Дослідники розуміють ІК-компетентність як здатність працювати, застосовуючи засоби, що забезпечують доступ та оцінювання інформації, отриманої з будь-яких медіаресурсів, її використання для спілкування, вирішення різного роду проблем, для отримання нових знань.

На основі аналізу наукової літератури ІК-компетентність журналіста визначаємо як його здатність насамперед використовувати інформаційно-комунікаційні технології, зокрема й комп'ютерну техніку, у професійній діяльності з урахуванням певного робочого середовища; уміння з різних джерел здобувати різноманітну інформацію, критично її оцінювати, аналізувати, відтворювати й передавати іншим; здатність на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, що стосується професійної діяльності; уміння знаходити й відбирати потрібний матеріал, творчо застосовувати свої знання на практиці; уміння успішно працювати в інформаційному середовищі й брати активну участь у житті суспільства. Сучасний журналіст повинен не тільки володіти новітніми ІКТ, а й застосовувати їх у своїй професійній діяльності й для власного професійного розвитку.

Вважаємо, що ІК-компетентність журналіста складається з низки структурних компонентів, з-поміж яких найбільш вагомими, на нашу думку, є мотиваційно-ціннісний, що містить мотиви, цілі, потребу в самовдосконаленні та розвитку ІК-компетентності, а також особисті якості й цінності журналіста, його ініціативність, ціннісне ставлення до майбутньої професії; когнітивно-діяльнісний, що передбачає знання особливостей майбутньої професійної медіадіяльності та застосування під час роботи сучасних інформаційних технологій; функціонально-цільовий – використання знань, умінь і навичок для прийняття рішень, визначення особистих цілей, складання планів і проєктів, досягнення конкретного результату своєї діяльності; поведінковий – визначає модель поведінки в соціальних мережах, готовність майбутнього журналіста до самореалізації, формування здатності вирішувати поставлені професійні завдання;

рефлексивно-проектувальний, що охоплює контроль результатів власної діяльності, адекватну самооцінку на основі самосвідомості й рефлексії, допомагає осмислити рівень власної професійної компетентності й проектувати умови її підвищення; оцінний – самоаналіз, оцінювання власних знань, необхідних для виконання майбутньої професійної діяльності, критичний аналіз відомостей і даних, отриманих з різних джерел за допомогою ІКТ та ін.

Ураховуючи все вищезазначене, розглянемо способи навчання, які можна практикувати, готуючи майбутніх журналістів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій і формуючи їхню ІК-компетентність. Це можуть бути майстер-класи в комп'ютерних лабораторіях; семінари, тренінги та конференції, присвячені питанню використання ІКТ; дистанційні курси; практичні та лабораторні заняття, де студенти можуть ознайомитися з операційною системою Windows, файловим менеджером Total Commander, опрацювати прийоми роботи з текстовим процесором Word, процесором Excel, програмою для створення комп'ютерних презентацій Power Point та ін. Студентам можна запропонувати спецкурс «ІКТ та медіанавички», що стане значною допомогою у формуванні їхньої ІК-компетентності. Майбутні журналісти дізнаються, як інформаційно-комунікаційні технології можна використовувати для вирішення широкого спектру питань, наприклад, створення слайд-шоу, розсилання, пошуку, аналізу певного ресурсу та ін.

ІК-компетентність формується під час вивчення навчальної дисципліни «Нові інформаційні технології», що входить до всіх Державних галузевих стандартів підготовки фахівців різного спрямування. Завдяки їй студенти набувають умінь і навичок роботи з операційною системою Windows та офісним пакетом Microsoft Office. Використовуючи текстовий процесор Word, широкі можливості Інтернету, готуючись до практичних і лабораторних занять, виконуючи завдання самостійної та індивідуальної роботи, студенти можуть закріпити навички, здобуті в процесі вивчення інших дисциплін: «Програмно-комп'ютерне забезпечення роботи журналіста», «Система верстки», «Дизайн видання», «Вступ до журналістського фаху» та ін.

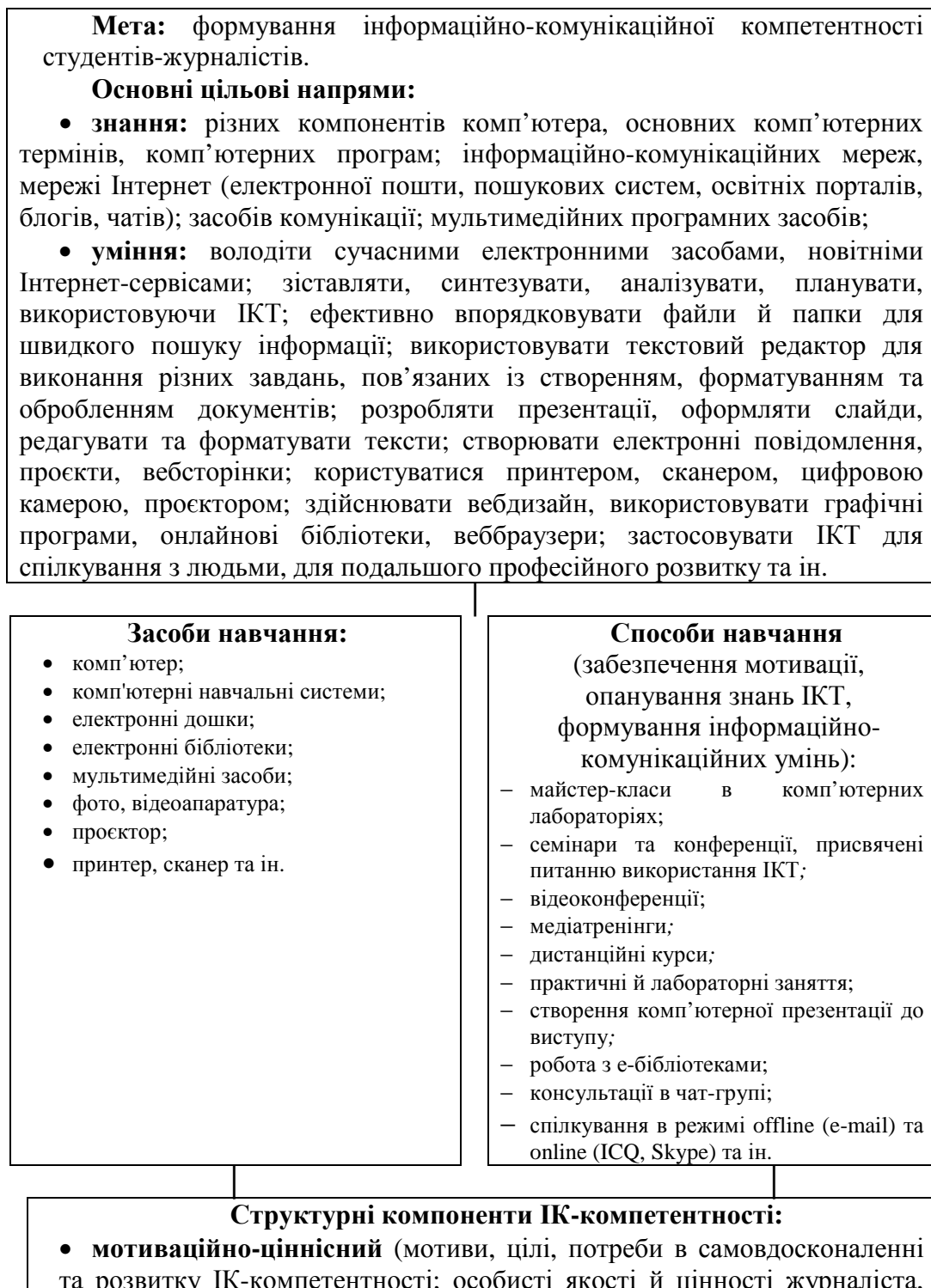
Навчальні програми та курси з ІКТ сприяють набуттю студентами-журналістами умінь і навичок працювати з комп'ютерними програмами, Інтернетом, засобами комунікації; виробленню здатності застосовувати ІКТ для спілкування з людьми, для подальшого професійного розвитку. Студенти оволодівають базовими компетентностями, що передбачають здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для співпраці та взаємодії в різних середовищах: електронна пошта, вебфоруми, відео, аудіо, чат, обмін файлами та ін. Сучасні журналісти мають бути взірцем у сфері використання ІКТ, розуміти вплив інформаційної епохи й ІКТ на сучасне життя, на суспільство.

У процесі набуття ІК-компетентності майбутні медійники повинні знати основні поняття ІКТ, різні компоненти комп'ютера, фактори, що впливають на швидкість його роботи, основні комп'ютерні терміни; володіти інформаційними мережами, способами підключення до Інтернету; уміти ефективно впорядковувати файли й папки для швидкого пошуку інформації, використовувати текстовий редактор для виконання різних завдань, пов'язаних із створенням, форматуванням та обробкою документів; оформляти слайди, редагувати та формувати тексти, створювати електронні повідомлення, проекти, презентації, вебсторінки та ін.

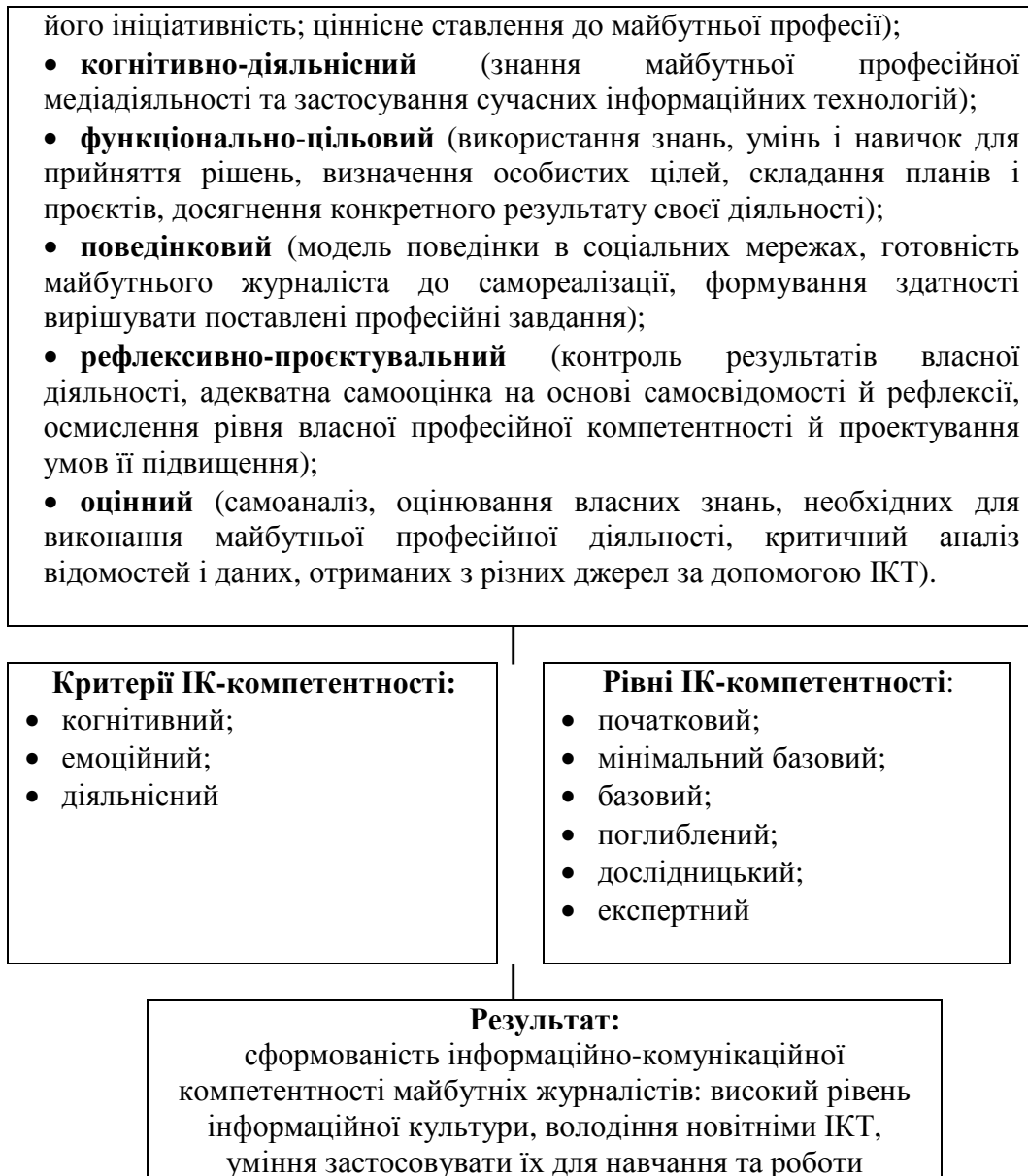
Вагому роль відіграє також самоосвіта майбутніх працівників медіа в цій галузі. Але ІК-компетентність майбутнього журналіста формується не тільки на заняттях чи під час самостійної роботи над поставленими завданнями, а й під час дозвілля, наприклад, у процесі перегляду телепрограм, кінофільмів, за допомогою електронної техніки, зокрема стаціонарних комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, мобільних телефонів

та ін. Допомогти оволодіти конкретною інформацією та критично її сприйняти, обговорити різноманітні важливі завдання допомагає пошук потрібної інформації в мережі Інтернет, спілкування в соціальних мережах, чатах, скайпі, ведення власного блогу; пошук у е-бібліотеках різноманітного матеріалу за допомогою електронної техніки online та offline, отримання певної суми знань за допомогою консультацій, відвідування віртуальних семінарів та ін.

Узагальнюючи сказане, пропонуємо модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх працівників журналістської професії (рис. 1).

Рис. 1. Модель формування ІК-компетентності майбутнього журналіста

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Отже, з огляду на важливість проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів-журналістів як важливого показника професійної підготовки висококваліфікованих фахівців у статті визначено, що основним завданням у процесі формування ІК-компетентності майбутніх медійників є підготовка до професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства, до ефективної участі в суспільному житті, що передбачає розвиток креативних здібностей кожного студента-журналіста, його здатність до самореалізації та творчого самовираження.

У дослідженні розкрито сутність поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність журналіста», його актуальність у сучасному інформаційному суспільстві, доведено важливість і необхідність формування інформаційно-комунікаційної компетентності в процесі професійної освіти майбутніх працівників

мас-медіа. На основі аналізу науково-методичних праць та узагальнення власного досвіду в системі підготовки фахівців розроблено модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів-журналістів, виділено структурні компоненти ІК-компетентності. Доведено, що сучасний журналіст повинен досконало володіти новітніми ІКТ і застосовувати їх у своїй професійній діяльності й для власного професійного розвитку, оскільки майбутнє людства залежить також і від професійної культури представників медіа, від їхніх журналістських навичок і вмінь організовувати продуктивний діалог у різних сферах діяльності.

Подальшого вивчення потребує проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх працівників ЗМІ в процесі вивчення предметів професійного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] В. Биков, "Сучасні завдання інформатизації освіти", *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2010, № 1 (15), [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>
- [2] Ю. Билина, "Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців видавничої справи та редагування за допомогою інтерактивного методу навчання Case-study", *Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах*, № 4/2013 (4), [Електронний ресурс]. Режим доступу: eetecs.kdu.edu.ua/2013_04/EETECs2013_0405.pdf
- [3] Н. Морзе, О. Глазунова, "Моделі ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі" *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2008, № 6 (2), [Електронний ресурс]. Режим доступу: scholar.google.com.ua/citations?user=BujWYRcAAAAJ&hl=en
- [4] *Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті*, Київ: Шкільний світ, 2001, 24 с.
- [5] О. Овчарук, "Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи", *Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору*, К.: Атіка, 2014, 212 с.
- [6] *Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод. рекомендації*, за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук, К.: Атіка, 2010, 88 с.
- [7] О. Спірін, "Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики", *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2009, №5 (13), [Електронний ресурс]. Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>
- [8] Ф. Уваров, "Новые информационные технологии и реформа образования" *Информатика и образование*, 1994, № 3, с. 3–14.
- [9] *Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору*, Посібник, За заг. ред. Бикова В. Ю., Овчарук О. В.; НАПН України, Ін-т ін-форм. технолог. і засобів навч., К.: Атіка, 2014, 212 с.
- [10] Я. Фруктова, "Професійна компетентність фахівців з журналістики та інформації", [Електронний ресурс]. Режим доступу: elibrary.kubg.edu.ua/4921/
- [11] С. Шевчук, "Умови формування професійних компетенцій майбутніх журналістів у галузі електронних медіа", [Електронний ресурс]. Режим доступу: enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5869/1/Shevchuk%20S..pdf

Матеріал надійшов до редакції 09.08.2018 р.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ КАК КОМПОНЕНТ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ЖУРНАЛИСТОВ

Башмановская Любовь Андреевна

кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры мировой литературы и методики преподавания филологических дисциплин
Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, г. Житомир, Украина
ORCID ID 0000-0001-7152-3691
lyubov_andreevna11@ukr.net

Башмановский Валерий Иванович

кандидат филологических наук, доцент,
заведующий кафедрой издательского дела, редактирования, основ журналистики и филологии
Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, г. Житомир, Украина
ORCID ID 0000-0001-8589-6077
lyubov_andreevna11@ukr.net

Шевцова Лариса Станиславовна

кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры мировой литературы и методики преподавания филологических дисциплин
Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, г. Житомир, Украина
ORCID ID 0000-0002-6343-782X
lshevtsova@ukr.net

Аннотация. В статье сделана попытка исследовать проблему формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих журналистов как важного показателя профессиональной подготовки высококвалифицированных специалистов. Раскрыта сущность понятия «информационно-коммуникационная компетентность журналиста», его актуальность в современном информационном обществе; освещены научные взгляды на указанную проблему; доказана важность и необходимость формирования ИК-компетентности в процессе профессионального образования будущих работников масс-медиа. Определено ИК-компетентность журналиста как способность использовать информационно-коммуникационные технологии в профессиональной деятельности; умение из разных источников получать информацию, критически ее оценивать, анализировать, воспроизводить и передавать другим; способность на основе полученных знаний решать любую информационную проблему, касающуюся профессиональной деятельности; умение успешно работать в информационной среде и активно участвовать в жизни общества. Разработана на основе анализа научно-методических трудов и собственного опыта педагогической работы модель формирования информационно-коммуникационной компетентности студентов-журналистов, где выделены цель, основные целевые направления, средства и способы обучения, результат, а также выделены структурные компоненты ИК-компетентности, а именно: мотивационно-ценностный, когнитивно-деятельностный, функционально-целевой, поведенческий, рефлексивно-проектировочный и оценочный. Отмечено, что основной задачей в процессе формирования ИК-компетентности будущих работников медиа есть подготовка к профессиональной деятельности в условиях информационного общества, к эффективному участию в общественной жизни, что предполагает развитие их креативных способностей, способность к самореализации и творческому самовыражению.

Ключевые слова: компетентность; информационно-коммуникационная компетентность; информационная культура; информационное общество; профессиональная деятельность.

FORMATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION COMPETENCE AS A COMPONENT OF PROSPECTIVE JOURNALISTS TRAINING

Lyubov A. Bashmanivska

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of World Literature and Teaching Methods of Philological Sciences
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7152-3691
lyubov_andreevna11@ukr.net

Valerii I. Bashmanivskiy

PhD of Philological Sciences, Associate Professor,
 Head of the Department of Publishing, Editing, the Fundamentals of Journalism and Philology
 Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine
 ORCID ID 0000-0001-8589-6077
 lyubov_andreevna11@ukr.net

Larysa S. Shevtsova

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
 Associate Professor at the Department of World Literature and Teaching Methods of Philological Sciences
 Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine
 ORCID 0000-0002-6343-782X
 lshevtsova@ukr.net

Abstract. The article makes an attempt to research the issue on the formation of prospective journalists' information and communication competence as an important indicator of highly qualified specialists. It also examines the meaning of the term "information and communication competence of a journalist", as well as its topicality in information society. It shows scientific points of view of a specified issue. The article also proves the importance and necessity of information and communication competence formation in the process of prospective journalists training. Journalist's information and communication competence is defined as the ability to use information and communication technologies in professional activities; the skill to find the information from various sources, critically evaluate, analyze, reproduce and pass it to others. Moreover, information and communication competence is the ability to solve any information issues related to professional activity based on obtained knowledge, and the ability to work in the information environment successfully and contribute to the society. Based on the analysis of research works and their own pedagogical experience, the authors develop the model for the formation of prospective journalists' information and communication competence. The paper also outlines the purpose, main objectives, educational tools and methods, outcomes, as well as it identifies structural components of information and communication competence, namely motivational and valuable, cognitive and active, functional and objective, behavioral, reflective and projecting, and evaluative components. The article highlights that the main issue in the process of formation of prospective media specialists' information and communication competence is their preparation for professional activity in information society, effective participation in community life which requires the development of creative abilities, as well as self-realization and an artistic self-expression.

Keywords: competence; information and communication competence; information culture; information society; professional activity.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. Bykov, "Present tasks of informational support of education", *Information Technologies and Learning Tools*, 2010, № 1 (15). [Online]. Available: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html> (in Ukrainian)
- [2] Yu. Bylyna, "The formation of future specialists' informative competence in the field of publishing and editing by means of an interactive teaching method Case-study", *Engineering and Educational Technologies (EETECs)*, № 4/2013 (4). [Online]. Available: eetecs.kdu.edu.ua/2013_04/EETECs2013_0405.pdf (in Ukrainian)
- [3] N. Morze, ta O. Hlazunova, "Models of effective usage of informative and communicative, and long-distance teaching technologies in higher educational institutes", *Information Technologies and Learning Tools*, 2008, № 6 (2). [Online]. Available: scholar.google.com.ua/citations?user=BujWYRcAAAAJ&hl=en (in Ukrainian)
- [4] *National Doctrine for Ukraine's Education Development in the 21st Century*, Kyiv: Shkilnyi svit, 2001, 24 s. (in Ukrainian)
- [5] O. Ovcharuk, "Informative and communicative competence as the point of issue: international approaches", *Formuvannia informatsiino-komunikatsiinykh kompetentnosti u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv stvorennia informatsiinoho osvithnoho prostoru*, K.: Atika, 2014, 212 s. (in Ukrainian)

- [6] V. Yu. Bykov, O.M. Spirin, ta O. V. Ovcharuk (Ed.), *Basics of standardization of information and communication competences in the education system of Ukraine: method. recommendations*, K.: Atika, 2010, 88 s. (in Ukrainian)
- [7] O. Spirin, "Informative and communicative competence as a component of professionally specialized system of competence of the teacher of informatics", *Information Technologies and Learning Tools*, 2009, №5 (13). [Online]. Available: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html> (in Ukrainian)
- [8] F. Uvarov, "New information technologies and the educational reform" *Informatika i obrazovanye*, , № 3, 1994, s. 3–14. (in Russian)
- [9] V. Yu. Bykov, ta O.V. Ovcharuk (Ed.), *Formation of information and communication competences in the context of European integration processes of creation of information educational space*, NAPN Ukrainy, In-t in- form. tekhnol. i zasobiv navch., K.: Atika, 2014, 212 s. (in Ukrainian)
- [10] Ya. Fruktova, "Professional competence of specialists in the field of journalism and information", [Online]. Available: elibrary.kubg.edu.ua/4921/ (in Ukrainian)
- [11] S. Shevchuk, "Conditions of formation of future journalists' professional competence in the electronic media field". [Online]. Available: enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5869/1/Shevchuk%20S..pdf (in Ukrainian).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.